

Fågellivet i Surahammars kommun 1991

Text: Sören Larsson. Teckningar: Jan Österberg.

För de flesta fågelintresserade är den jagande lappugglehanen på Felingen 1991 års mest minnesvärda fågelhändelse. Under två juniveckor var det "fågelskådarfest" på Felingen. Fågelskådare från alla delar av landet - ja t o m från våra grannländer vallfärdade till Felingen för att få se lappugglan.

Det fanns också mycket annat sevärt i vår kommun under året. Det iakttogs t.ex 200 olika fågelarter (samma antal som 1990). Därav två arter som aldrig tidigare noterats i kommunen. En tidig junimorgon rastade en svarthalsad dopping i Turkiesjön och en oktober söndag kunde en liten flock skäggmesar höras och ses i Västersjön.

Som framgår i rapporten är det tre lokaler som är speciellt attraktiva när det gäller att uppleva intressanta fåglar och fågelscener, nämligen Gnien, Turkiesjön och Lisjöängar. Intresset för fågelfaunan i skogsmark bör uppmuntras, där

Vädret 1991

Även 1991 blev på sätt och vis ett extremt väderår. Det vi främst minns i det avseendet var den kyliga och regniga försommaren.

finns en fågelfauna med högt naturvärde som inte bevakas idag.

Den här rapporten baseras på de uppgifter om fåglar som sänts till Naturklubben (Jan Österberg) eller Västmanlands Ornitologiska förenings rapportkommitté. Från och med 1991 registrerar vi varje fågelfynd med hjälp av en persondator. Vi får härigenom en lättare hantering av materialet. Alla rapporter som kommer läggs in i datorn. Men det är viktigt att de skickas in i början på året för att komma med i det årets olika redovisningar.

De kommentarer som finns till fågelfyndet baseras på uppgifter från senaste 10-årsperioden. Jag vill här också hänvisa till kommentarerna i föregående års fågelrapport (Naturklubbnytt nr 2, 1991).

Alla de som hjälper till att bevaka fågelfaunans utveckling i Surahammars kommun tackas härmed, för de uppgifter de bidragit med. Samtliga omnämns i rapporten eller signaturlistan.

markerna fram till den 19/2 då varmvindar från SV töade bort den. Kallast var den 16/2 med -20°.

Det fanns mycket sork i markerna (toppar) och pärlugglor hördes ropa i januari. Sorkstammen kraschade i april/maj i stort sett över hela området. Barrträden hade en dålig kottisättning 1990 varför det saknades korsnåbbar, hackspettar och siskor. Det var oväntat fågelfattigt denna vinter trots ringa snö och mildt väder.

Vårvädret var mycket varierande. Mars månad var övervägande gråtrist, extremt solfattig men mild. Sista dagarna i månaden kom ett rejält bakslag med N-vindar och snö. Sånglärkan kom den 8/3 och de första individerna av alla tidiga arter anlände i mars, t ex tofsvipa den 9e, trana den 17e, storspov den 27e och enkelbeckasin den 28e.

Sista halvan av april dominerade N-vindar och det snöade ofta, det var flera minusgrader på nätterna. Maj kom att bli den kallaste majmånaden på mycket länge med otaliga nederbördsområden som passerade. De holkhäckande småfågarna påbörjade äggläggningen 14 dagar senare än normala år. Första göken hördes först 11/5 och björkarna slog ut ett par dagar tidigare.

Juni går till historien som en av de mest kyliga, solfattiga och regniga någonsin, med översvämningar som följde. Juli blev bättre med två rejäla värmeperioder och en ostadig mellanperiod. Maj- och junivädret var trolig orsak till det sämsta häckningresultatet vi upplevt i våra småfågelholkar. Ringmärkningen i Lisjöviken visade också på en dålig reproduktion för sångare och sparvar.

Höstvädret blev ganska normalt, med värme i större delen av augusti, ostadigt och blåsig i september och brittsommar en period i mitten av oktober. Redan den 13-14 augusti var det tillfälligt nattfrost.

I november var det mildt och gråmulet väder som dominerade. Lite snö föll den 20e men försvann omedelbart då det strax efter åter blev mycket varmt. Även i december var det mestadels mulet och omkring 0°. Sista dagarna på året blev det kallt och vi fick 1 dm snö i markerna.

Det är inte enbart vårt lokala väder som påverkar fågelfaunan utan kanske i än större omfattning det väder som råder i de områden fåglarna kommer från eller flyttar igenom. Det finns mycket spännande kopplingar mellan vissa vädersituationer och uppträdandet av vissa fågelarter. I kommande rapporter om fågellivet i Surahammars kommun skall vi granska det närmare.

Artlista

Smålom

Även i år föreligger två fynd av arten i kommunen, nämligen 1 ex i Sörsjön 22/9 (SLN) och 1 ex i Gläpen 28-29/9 (AFM).

Storlom

Även i år rapporterar från 9 sjöar under häckningstid. Antalet par uppgår till 14. Endast 3 ungar blev flygga, nämligen en unge vardera i Sörlången, Fiskkraken och Vågsjön.

Smådopping

Ett par häckade i Turkiesjön och fick fram 2 flygga ungar 14/6 (SLN). Senast kända häckning i kommunen var i Djupen 1961.

Skäggdopping

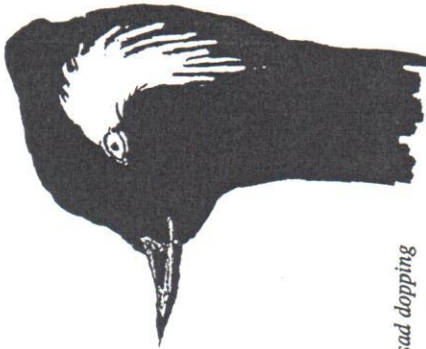
Uppvisade mycket dåligt häckningsresultat i år. 13 häckande par fördelade på Sörsjön, Norrsjön, Västersjön, Gläpen och Gnien fick fram en flygg unge (SLN).

Gråhakedopping

För första gången på över 30 år häckade åter arten i kommunen. Häckningen av ett par i Djupen var väntad då ett par uppehöll sig i sjön kort tid året innan. Tyvärr resulterade inte häckningen i flygga ungar (MLI,LEN).
1 ex rastade i Gläpen 31/10 (RLK).

Svarthakedopping

Ingen häckning rapporterad, dock uppehöll sig 3 par i Näcksjön i slutet av april (GLR) samt 1 par i Turkiesjön från slutet av april till mitten av juni (IÅG,KLL). En fågel sågs i Djupen 28/5(SLN). På de två förnämnda lokalerna bör häckning/häckningsförsök ha förekommit.

Svarthalsad dopping

Svarthalsad dopping

Arten har aldrig tidigare setts i kommunen. Den 12/6 rastade 1 ex i Turkiesjön (RLK).

Storskarv

Två fynd under året föreligger. 1 ex rastade i Norrsjön 8/4 (KLL) och 3 ex sträckte över Ramnäs 17/9 (RLK). Antalet fynd i inlandet av denna "havsfågel" tenderar att öka, varför vi kan förvänta oss betydligt fler fynd av arten framöver.
F.n. ses ej storskarv varje år i kommunen.

Rördrom

En hane "tutade" i Västersjön 8/6 (MLI,MÅN). Rördromen gynnas av milda vintrar och så länge den trenden håller i sig kommer vi att kunna lyssna till drommen från våra vassjöar.

Häger

Är på stadig frammarsch i vår trakt, antalet fynd ökar ständigt. Minst 1 par häckade och fick ut en unge (KLL,SLN). Som mest sågs 6 ex rasta i Gnien 31/7 (JPN,RLK). Ett vinterfynd föreligger av 1 ex vid Sörsjön 1/12 (SLN).

Knölsvan

För första gången sedan arten etablerade sig som häckfågel i Surahammars kommun finns inte någon uppgift om häckning. I 45 år fick knölsvanen häcka hos oss.

Ett sommarfynd finns av en fågel i Gnien 17/7 (RLK). Den förekommer ännu som relativt vanlig rastare i våra sjöar under sträckperioden, t ex 13 ex i Gnien 3/5 (RLK) och 10 ex 14/4 (RLK). Några vinterfynd föreligger av sträckande flockar. 12 ex över Gnien 6/1 (SLN,AFM), 8 ex över Surahammar samma dag (YPN). 1 ex rastade i Gnien 23 och 24/2 (RLK,AFM). 4 ex sträckte över Norrsjön 14/12 (KLL).

Mindre sångsvan

Anses fortfarande som sällsynt rastare i våra sjöar. Fyra fynd under året är av normal omfattning, samtliga från Gnien. 1 ex 22/3 (LEN), 1 ex 2K-fågel i sjön den 27/3, samtidigt sträckte en 2K-fågel i en sångsvanflock över sjön (SLN). Den rastande fågeln var möjligen samma individ som sågs 29/3 (YPN)

Sångsvan

Första dagarna i april rastade mycket stora antal i våra sjöar. T ex 755 ex i Norrsjön 2/4 (RLK) och 260 ex i Västersjön samma dag (RLK). I Gnien fanns som mest 230 ex 22/3 (RLK).

Norrsjön framstår som den viktigaste rastplatsen för arten i kommunen just nu. Det börjar också etableras en rastplats i Virbosjön. Vid Lövviksbäckens utlopp rastade som mest 97 ex den 1/4 (LKN).

Endast fyra häckningar har rapporterats (Bosjön, Norrsjön, Djupen, Ö. Välen). Uppgifter saknas från tidigare kända häcklokaler.

Sädgås

Åter igen ett år med stort antal rastande gäss i Gnienområdet. De första anlände 17/3 och den sista lämnade Gnien 11/4. Som mest sågs 310 ex på Storängen 23/3 (SLN). Den stora gäsflocken rastade bara några dagar i området eftersom de ständigt oroades av minst 2 havsörnar.

På Lisjöängar noterades som mest 75 ex 30/3 (RLK). Ovanligt få sträckande gäsflockar har noterats, totalt 1020 ex på våren och bara 300 ex på hösten. Nämnvärt är 8 ex vid Gnien så tidigt som 3/8 (RLK).

Bläsgås

Ses inte varje år i kommunen. 1 ex rastade i sädgäsflocken vid Gnien 20-23/3 (IÅG,RLK).

Sädgås, blågås och fjällgås

Fjällgås

Två fynd under året vilket är 3e och 4e fyndet av arten i trakten. 1 ex rastade i sädgåsflocken vid Gnien 24/3 och ett annat ex 27/3 (SLN). Om gässen var ringmärkta eller ej gick inte att konstatera. Svenska Jägarförbundets utsättning av fjällgäss i våra sydliga fjälltrakter bör innebära fler fynd av denna lilla gås åren framöver.

Grågås

Ännu ingen häckning påträffad. Mellan 16/3 och 14/4 sågs arten nästan dagligen i Gnienområdet. Som mest rastade 19 ex på Storängen 24/3 (RLK) och 8 ex på Högymaden samtidigt (SLN). I Djupen sågs 3 ex 20/3 (KLL). Under perioden 25/8-16/11 höll en ringmärkt grågås till i Glåpen (RLK, SLN). Troligtvis var fågelns vingskadad.

Kanadagås

Flockar innehållande över 100 rastande fåglar noterades vid Ståltorp 20/3

(RLK), 130 ex vid Gnien 26/3 (RLK), 116 ex i Norrsjön 3/4 (KLL) samt 200 ex i Sörsjön 13/10-3/11 (SLN).

Vitkindad gås

Under perioden 24/3-2/4 rastade 1 ex på Lisjö ångar (UCN, MLD). Vissa dagar kunde gåsen även ses i Norrsjön (HET). Den 3/11 uppehöll sig 1 ex i kanadagåsflocken vid Lisjövikens.

En ringmärkt vitkindad gås har över-somrat vid Skantzsjön i Hallstahammar, det är troligt att det är samma fågel som figurerat i Lisjöområdet.

Bläsand

Sommarfynd av arten är mycket ovanligt i våran trakt. En hane uppehöll sig i Turkiesjön 12-15/6 (RLK, IÅG).

Gräsand

410 ex rastade på Lisjö ångar 1/4 (HET).

Stjärtand

Uppträder fåtaligt som rastare i våra sjöar under vårsträcket. T ex vid Lisjö ångar 1 ex 1/4 (HET), 2 ex 4/4 (KLL) samt vid Gnien 2 ex 5/4 (RLK) och 4 ex 12/4 (SLN). Under hösten är arten än ovanligare som rastfågel, däremot kan stora flockar ses sträcka över i skiftet augusti/september. En flock med 40 ex sträckte över Gnien 27/8 (RLK) och rastande fåglar sågs vid Lisjöängen, 2 ex 17/8 (SLN), vid Gnien 1 ex 1/9 (SLN) samt Turkiesjön 1 ex 22/9 (AFM).

Årta

En hane sågs i Turkiesjön 17/5 (KLL) och 2/6 (RLK). Årtan har minskat kraftigt i sitt utbredningsområde och är numera uppsatt på listan över hotade fågelarter i landet. Genom den restaurering av våtångarna som pågår vid Gnien, Magsjön och Västersjön samt anläggandet av "viltvatten" på öppna åkermarker typ Turkiesjön, kanske vi kan få en häckande population hos oss.

Skedand

Ingen häckning har rapporterats, men uppträdandet i Turkiesjön tyder på att arten häckar där. Från 13/4 (SLN) till 24/8 (RLK) fanns skedänder i sjön, som mest 3 par 8/5 (RLK).

I Gnien sågs 1 par 13/4 (AFM) och i Stora Morsjön 1 par 8/5 (GLR). Två höstfynd: 1 ex i Gnien 1/8 och Lisjö ången 18/8 (SLN).

Brunand

Bergand

Sällsynt rastare under flyttningen. Ett par låg i Gnien 20/5 (SLN, YPN).

Sjöorre

Flyttar övet våra trakter såväl vår som höst, förmodligen i mycket stora antal på våren. Vid besvärliga väderförhållanden kan någon flock ibland gå ner och rasta i någon av våra stora sjöar. Under 1991 sågs endast 1 par rasta i Sörsjön 14/4 (LHM).

Ejder

Den 20/10 rastade en flock med 9 ejdrar i Sörsjön (SLN). Det är mycket sällan arten uppträder hos oss. Dagen innan blåste det hårda västvindar, vilket tidigare visat sig ha ett samband med rastning av havsänder i inlandet.

Salskrake

Gläpen framstår som traktens intressantaste rastlokal för skrakar just nu. Från mitten av oktober och en månad framåt fanns mycket sevärt i sjön. Salskrakar rastade i Gläpen från 27/10 2 ex (SLN) till 16/11 (SLN). Som mest sågs 16 ex den 31/10 (RLK). Det är den största flock som rastat i våra sjöar någon gång. Förutom vid Gläpen sågs 2 ex i Norrsjön 16/9 (MÅN) och 3 ex 27/10 (MLD). Under vårflykten noterades endast två fynd. 6 ex i Gläpen 11/3 (UCN) och 2 ex i Norrsjön 14/4 (RLK).

Småskrake

Ses inte varje år i kommunen. Tre höstfynd av rastande fåglar föreligger i år. 6 ex i Sörsjön ca 15/10 (MKN), 2 ex i Gläpen 31/10 (RLK) samt hela 11 ex i Kolbäckån, Virsbo 3/11 (KGJ). Flocken i Virsbo torde vara den största som någonsin setts i trakten.

Storskrake

Ett vinterfynd. 1 ex i Kolbäckån, Ramnäs 17/2 (RLK). I oktober och november rastade stora antal i Gläpen. Största antalet 750 ex den 25/10 (MLD). Under 1970-talet var också Virbosjön en viktig rastlokal för skrak. I år rastade som mest 200 ex där 9/11 (LKN).

Bivräk

1991 blev ett dåligt getingår främst pga junivädret. Bivräken föder upp sina ungar på getinglarver, varför det är tveksamt om det kom några bivräksungar på vingar denna sommar. Från sex lokaler har bivräkspar setts under häckningstid.

Havsörn

Från att ha varit en stor sällsynthet hos oss, åtminstone fram till för 5-6 år sedan, uppträder havsörn glädjande nog oftare numera. 28 fynd har rapporterats under året, de flesta då från Gnien. Under den stora fågelrastningen vid Gnien i mars/april uppehöll sig havsörnar i området, förmodligen varje dag. Så sent som 9/5 sågs en gammal örn vid Turkie-sjön (APN) och 26/5 en gammal örn vid Gnien (AFM, RLK).

Hjälpfodringarna vintertid har haft en positiv effekt på havsörnstammen och numera häckar arten även vid några svenska insjöar. Majfynden vid Turkie-sjön och Gnien är mycket intressanta.

Brun kärrhök

Ingen häckning konstateras i år, men uppträdandet av ett par i området Gnien/Djupen/Norrsjön gör att det sannolikt förekommit häckningsförsök. I Ulvramen sågs en ungfågel så tidigt som 18/7 (JPN,KLL) vilket är noterbart. Årets första fynd gjordes 7/4 vid Gnien (IÅG) och det sista, en sträckande fågel över Ramnäs 17/9 (RLK).

Ångshök

Ångshök

En honfärgad fågel jagade vid Gnien 20/5 (SLN,JÖG,YPN). Det är 4e fyndet i kommunen av denna sällsynta kärrhök. Samtliga fynd har gjorts vid Gnien.

Fjällvråk

2 ex övervintrade vid Gnien/Stor-rängen (SLN,RLK) och 1 ex på Lj-sjöängarna (SLN,IÅG). Senast arten övervintrade var 1987/88, även då 2 ex i Gnienområdet. Förhållandena var likartade då, snöfritt och rikt med smågnagare. Sex höstfynd har rapporterats, bl a 1 ex så tidigt som 3/8 vid Högbyn (RLK).

Kungsvörn

När hittas första häckningen i kommunen? Arten ses numera stadigt i trakten under vinter, vår och höst. Ett fynd föreligger från häckningstid 1 ex vid Gnien 17/5 (AFM). Första höstfynd 22/9 vid Stingsmossen (RLK).

Fiskgjuse

Sju par genomförde häckning, endast 4 ungar nådde flygg ålder. Kan det mycket dåliga häckningsresultatet vara en följd av det dåliga vädret? Ett boträdd söder om Västersjön avverkades under vintern, där hade ett gjusepar häckat i många år. Årets första fynd gjordes 30/3 vid Gnien (JPN).

Tornfalk

Det är andra året i rad som 1 par häckar i kommunen, nämligen på Naddennäset. Ungar hördes i boet 27/6. Antalet flygga ungar är okänt, men 11-18/8 uppehöll sig en unge stationärt vid Gnien (SLN,YPN). Förutom vid häckningen föreligger två sommarfynd. 1 ex vid Gnien 15/6 (SLN) och Billsbohygget 4/7 (KLL).

Stenfalk

Fem vårfynd och sju höstfynd, fördelade månadsvis på april 4, maj 1, sep 4, och oktober 3. Normalt brukar arten ses

oftare på våren än hösten. Första värfyndet är 4/4 på Lisjöängar (MLI) och sista höstfyndet 6/10 vid Gnien (RLK).

Lärkfalk

Vid sju lokaler fanns falkar under sommaren och uppträdandet tyder på häckning/häckningsförsök vid lokalerna. Större intresse borde ägnas åt lärkfalken. Artens biotopkrav, populationsstorlek, häckningsframgång m m saknas det kunnaker kring. Årets första fynd gjordes så tidigt som 27/4 vid Gnien (IAG) och det sista 16/9 vid Norrsjön (MÅN).

Pilgrimsfalk

1 ex sågs vid Ulvramen 22/9 (BÅO). Vi kan vänta oss att se denna magnefika falk oftare i framtiden. Det hjälppöppödningsprojekt som pågår i västra Sverige, har räddat arten kvar i landet. Dessutom har markhäckande pilgrimsfalkar i norra Finland lyckats så bra med ungpöppödningsprojektet att nyetablerade par av markhäckande fåglar nu även noterats i norra Sverige.

Rapphöna

1 ex sågs vid Fiskartorp 25/8 (RLK). Rapphönan kan knappast etablera sig på naturlig väg i vår trakt. Den aktuella fågeln kommer från en uppöppödningsprojekt.

Vattenrall

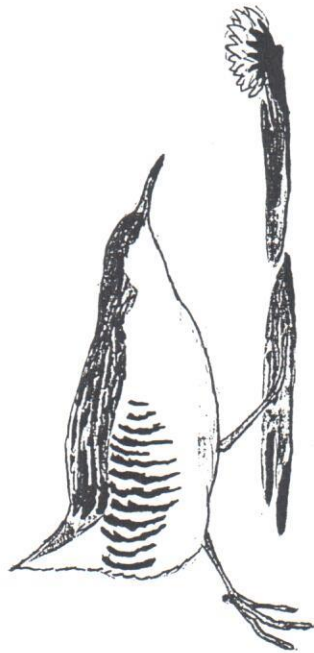
2 ex hördes vid Norrsjön 11/5 (MÅN), 1 ex i Lisjövikens 27/5 (MLI) och 2 ex i Turkiesjön 27/6 (SLN). Så länge vi har milda vintrar kommer vattenrallen att ses eller höras i våra sjöar.

Småfläckig sumphöna

Artens förekomst varierar stort år från år. Vad det beror på är ej klarlagt. Ett enda fynd under året, 1 ex spelade i Turkiesjön 27/6 (SLN).

Kornknarr

Från tre lokaler hördes ensamma fåglar spela under juninätterna, nämligen Magsjömaden (MLI,SLN), Turkiesjön (AFM,APN) samt vid Framnäs i Olberga (SLN,KLL). Så sent som 8/7 hördes

Vattenrall

Framnfågeln fortfarande spela. Restaureringen av våtängar vid våra slättsjöar torde innebära att vi alla kan lyssna till "knarrarna" i framtidens sommarnätter.

Rörhöna

Ovanlig häckfågel i trakten. 2 par häckade i Turkiesjön 14/6 (SLN) och 1 par på Sura Bruksområde 28/5 (YPN).

Sothöna

Alla fågelintresserade glädjer sig åt sothönans återkomst som häckfågel. I fjol häckade 6 par i Turkiesjön och 3 par i Djupen. Det ökade i år till 12 par i Turkiesjön, 9 par i Djupen och 1 par i Västersjön (SLN). Milda vintrar är gynnsamma för sothönsen.

Trana

Endast 13 häckande/troligen häckande par rapporterade. Lisjöängarna är för närvarande den bästa rastlokalen för arten. Som mest rastade 45 ex där 3/8 (RLK).

Strandskata

1 ex rastade vid Virsbojön 4/4 (LKN). Något enstaka ex brukar ses varje år.

Mindre strandpipare

5 par häckade på Sura Bruksområde 15/6 (IAG,SLN). Det är två par mindre än föregående år. Arten är lätt att få häckande på lämplig biotop, varför en strandpiparlokal till bör ordningsställas i kommunen.

Tofsvipa

17 häckningar vid Gnien, 2 på Storingen, 2 Hovgårdsgårde, 3 Djupen, 1 Glåpenmaden, 1 Trugsbo, 11 Turkiesjön/Turkieängar, 2 Näcksjön, 8 Lisjöängar, 5 Norrsjön/Bovalenstranden, 1 Stålfälten, 1 Nordanön (SLN,RLK, LKN).

Antalet häckningar baseras på antalet ruvande honor, eftersom tofsviporna är polygama.

Att viporna åter häckar i större omfattning än under 1970- och 80-talet kan vi notera. Vid Gnien beror det på restaureringen av ängsmarkerna, men också på att det varit en serie milda vintrar, samt att jordbruknäringen erhåller bidrag när man lägger åker i träda.

Kustsnäppa

En liten flock med 6 ex sågs sträcka vid Gnien 6/10 (RLK,AFM). Ses inte varje år i kommunen.

Kärrsnäppa

2 ex sågs vid Turkiesjön 11/6 (AFM,RLK). Dessutom finns tre höstfynd, samtliga från Gnien.

Troligtvis förekommer ett mycket omfattande sträck av småvadare över Sverige. Då vi saknar lämpliga rastlokaler för dessa arter får vi ej heller ta del av detta sträck.

Dvärgbeckasin

1 ex spelade vid Djupen 28/4 (SLN) samt 1 ex vid Gnien så sent som 25/5 (AFM). 2 ex sågs på Säterängen, Gnien 30/9 (SLN).

Storspov

3 par häckade vid Gnien. Två av paren kläckte fram ungar men dessa blev aldrig flygga (SLN). En hane spelade vid Djupen 3/6 (RLK).

Storspoven finns nu kvar som häckfågel endast vid Gnien samt möjligen Stora Flyten. Tillfälligt spelande fåglar kan ses i april/maj vid andra lokaler.

Myrspov

1 ex rastade på Säterängarna 1/10 (RLK).

Rödbena

1 ex vid följande lokaler. Lisjöängarna 4/4 (KLL), Gnien 25/5 (RLK) och Lisjöviken 28/7 (SLN).

Fem fynd ifjol, endast tre i år. Arten är mycket tillfällig och kan, om biotopen är lämplig, t o m häcka i trakten. Så skedde vid Gnien 1986.

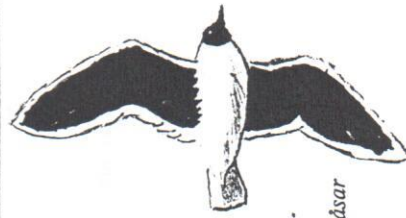
Grönbena

Häcker i kommunen, såväl på blöta mossar som vid några sjöstränder. Ca 30 häckande par torde det röra sig om.

Största vårrasisiffran är 40 ex vid Gnien 17/5 (RLK) och under höstflytningen 45 ex vid Gnien 30/7 (RLK).

Småspov

1 ex vid Gnien 19/5 (SLN) och 1 ex sträckte över Lisjöviken 4/8 (SLN). Se kommentar under kärrsnäppa.

Dvärgmåsar

Labb

1 ex sågs över Virbosjön 12/5 (PAH,AHM) samt 1 ex mörk fas jagade mäsar vid Sörsjön 7/9 (RLK,AFM). Det är 4e och 5e fynden av arten i kommunen.

Havstrut

Sju fynd under året. Tre marsfynd vid Gnien av ensamma fåglar, 2 ex i Norrsjön 3/4 (AFM), 1 ex Sörsjön 14/4 och över Trugsbo samma dag (RLK) samt 1 ex vid Gnien 17/5 (RLK). Enstaka fåglar sträcker över trakten såväl vår som höst.

Dvärgmå

3 ex rastade i Norrsjön 9/5 (YPN) och 1 ex i Gnien 1/6 (SLN). Arten ses sällan i våran trakt numera. Undantar man fjolårets höstfynd vid Sörsjön var det senaste fyndet från 1984.

Fisktärna

8 häckande par rapporterade. Det saknas uppgifter från de (tidigare år) bästa häcklokalerna, Sura bruksområde och Vågsjön. Den häckande populationen i kommunen uppgår till endast knappt 30 par numera.

Skrattmå

Skrattmåsen är mycket uppmärksammad för närvarande p g a den kraftiga minskningen som sker av beståndet. Endast två kolonier finns nu kvar i kommunen. Skrattmåsa upphörde att häcka i Gryten i år. I Turkiesjön häckade dock ca 400 par (RLK) och i Djupen 110 par (SLN). Läckade häckningsresultat kunde noteras i båda kolonierna.

Silvertärna

Varma dagar i maj med svaga vindar är chansen god att få se denna smäckra tärna i våra sjöar. Den 12/5 sågs 4 ex i Glåpen (SLN), 18/5 2 ex i Magsjön och 2 ex i Gnien (RLK) och 4 ex 19/5 i Gnien (SLN).

Svarttärna

Två par häckade i Gnien, åtminstone en flygg unge kunde ses (SLN). Redan 25/4 sågs de första tärnorna i Gnien (AFM) och 26/7 lämnade de lokalen (LEN). Sjön är också en bra rastlokal för arten, som mest sågs 16 ex 25/5 (SLN). 1 par sågs också i Turkiesjön 16/6 (IÅG).

Turkduva

1 ex i Surahammar 28/7 (YPN) och 1 ex på Lisjöängar 28/9 (AFM). Arten häckar troligtvis inte längre i Surahammar utan får numera anses vara en sällsynt besökare.

Bergu

Iakttagen eller hörd vid tre lokaler, bl a vid två tidigare häcklokaler. Två höstfynd föreligger, 1 ex sågs vid Gnien 2/8 (ABN) och 2 ex sågs vid Näcksjön 17/9 (MLJ).

Sparvuggla

Spelande fåglar hörda vid 12 lokaler under våren. Endast en häckning rapporterad (LKN). Arten indikerar högt naturvärde i skogen och borde därför hysa större intresse än vad den för tillfället gör.

Kattuggla

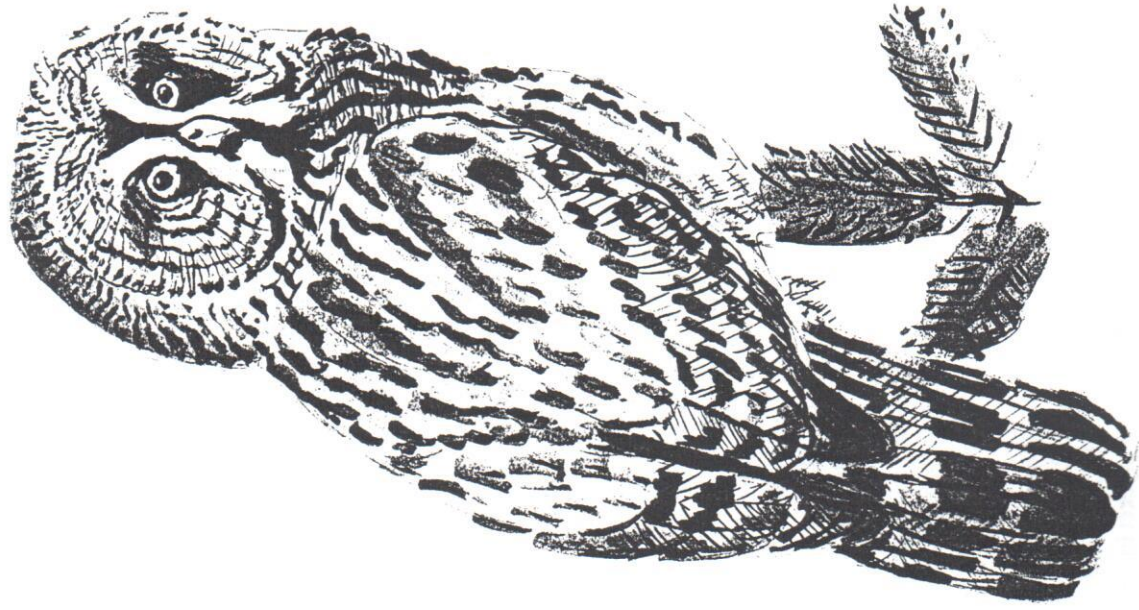
Fem häckningar kända. Brinken, Västsura, Elingbo, Seglingsberg (AFM) samt vid Nybron (SLN). 21 ungar blev flygga vilket är ett mycket bra resultat. Antal par i kommunen torde uppgå till ca 10. Den holkuppsättning som Naturklubben påbörjade för 10 år sedan har haft en positiv effekt. Om holkprojektet inte kommit igång hade kattugglan troligtvis varit borta som häckfågel i kommunen.

Lappuggla

Från 12/3 till början av juli (PAH,LEN) jagade en lappuggla periodvis ute på Felingen. Av uppträdandet att döma rörde det sig om hane i ett häckande par, möjligen den hane som var delaktig i den lyckade häckningen i vår grannkommun Skinnskatteberg. 1984 hördes lappuggla första gången i det aktuella skogsområdet i Virsbo.

Hornuggla

Många vinterfynd rapporterade och ropande ugglor hördes vid 16 lokaler. Däremot finns uppgifter om endast 6 ungpullar (Kilbäcken, Skärpan, Gnien, Nordanö och Felingen 2 kullar). Så tidigt som 16/5 hördes mattiggande ungar vid Nordsjön (LKN).

Lappuggla

Jorduggla

Hela 3 ex sågs vid Magsjömaden 26/1 (RLK). I övrigt föreligger tre fynd vid Gnien, 1 ex 1/3 (KLL), 24/4 (SLN, IÅG) och 28/5 (RLK). Sistnämnda datum spelade en fågel över ångarna.

Päruggla

Projektart i Naturklubben. 22 häckningar i holkar samt 4 häckningar i hålträd kända. Häckningsresultatet i holkarna blev 1,48 ungar/häckning.

Nattskärna

Endast sex spelande fåglar rapporterade, samtliga under perioden 23/6-5/7. 2 ex fanns vid Morsjöåga, 1 ex vid Lomtjärn, Finnstugehygget, St Målsjön (IÅG) samt Guckufallet (SLN). Nattskärorna uppehåller sig på samma lokaler år efter år. Med tidigare års rapporter kan man uppskatta att det finns ca 30 nattskärrehanar i kommunen. Kunskapen om artens häckningsbiologi är bristfälligt. Här finns en spännande uppgift för någon energisk fågelskådare.

Kungsfiskare

1 ex sågs vid Turkiesjön 20/8 (MED). Senast arten sågs i kommunen var 1986. Det är förvånande att kungsfiskaren inte ses oftare i Kolbäckån. Kanske det sak-

nas lämpliga brinkar att häcka i. Här kan ett nytt fågelvårdsprojekt startas!

Härfågel

1 ex rastade vid Fromtorpet 28/8 (MBS, BBS). Senaste kända fynd i kommunen är från 1973 i Lissjö.

Gråspett

1 ex sågs på talg vid Ursjötorp 16-17/2 (LHM, HÅJ) och 1 ex vid Ulvrammen 30/7 (JPN). Det är 5e året i rad som gråspett ses i kommunen. Fyndet vid Ulvrammen är det första sommarfyndet.

Mindre hackspett

Ingen häckning rapporterad, däremot hörd eller sedd under häckningstid vid Gnien (SLN), Spången (LEN), Haselbo (MLJ), Dalbacken (IÅG), Åsenlund (LEN), Sättern (YPN) och 2 par i Seglingsberg (RLK). Åter ett bra år för mindre hackspetten, totalt 17 rapporter föreligger.

Tretåig hackspett

1 ex Stingsberget 1/5 (RLK), 1 ex Fallet, Virsbo 23/11 (LKN) och 1 ex Vågsjöberget 1/12 (IÅG). Fyndet vid Stingsberget är mycket intressant, då det är under häckningstid. Arten minskar i takt med gammelskogen.

Trädläarka

Ett fynd av en sträckande fågel vid Lissjövikens 6/10 (KLL). Mycket tyder på att trädläarkan inte häckar i kommunen längre. Den senaste kända häckningen ägde rum på Finnstugehygget 1989 (SLN).

Backsvala

Ca 15 par häckade i grusropen vid Hovgården (JPN). Om en lämplig sandbrink uppstår accepteras den snabbt som häcklokal av backsvalorna.

Rödstrupig piplärka

8 fynd, varav ett vårfynd. 1 ex vid Gnien 1/6 (SLN). Under perioden 1-15/9 rastade "rödstruper" flera dagar på Säterängen vid Gnien, som mest 3 ex 5/9 (SLN). 22/9 sågs 1 ex vid Lissjövikens (SLN). Vårfyndet är det 6e i kommunen.

Sidensvans

Stora flockar saknades denna höst. Som mest sågs 80 ex i Surahammar den 13/11 (RLK). En flock innehållande 11 ex sträckte över Ramnäs så sent som 17/5 (RLK).

Strömstare

1-2 ex har rapporterats på de sedan tidigare kända rastlokaler utefter Kol-

bäckån, Vallsjöbäcken, Nyrobäckens och Lissjöbäckens under vintern. Senaste vårfyndet var vid Sättern 16/3 (IÅG) och tidigaste höstfyndet 29/10 vid Spången (RLK).

Näktergal

Endast sju sjungande fåglar rapporterade. Orsaken kan vara det kyliga vädret under fåglarnas flyttningsperiod i maj. Den första näktergalen hördes vid Gnien 11/5 (MLJ). Vid Tippen, Sättern, Sågen i Ramnäs och Lissjövikens kunde de övriga avlyssnas.

Blåhake

22 blåhakar ringmärktes vid Lissjövikens under hösten (SLN).

Ringtrast

1 ex rastade vid Feligen 4/5 (MÅN). Arten är tillfällig och ses inte varje år. Västlig vind i skiftet april/maj brukar innebära att ringtrast ses hos oss.

Flodsångare

Endast ett fynd. 1 ex sjöng vid Tippen mellan 8-15/7 (KLL, IÅG). Arten ses/hörs årligen numera, antalet fåglar beror på i hur stor omfattning det blåser milda sydostvindar i slutet av maj.

Kärrsångare

1 ex hördes vid Lisjöängar under perioden 7-16/6 (MLI, KLL). Fortfarande har inte något bofynd gjorts av arten.

Gransångare

Två vårfynd och ett höstfynd, samtliga vid Gnien. Arten ses allimer sällan.

Mindre flugsnappare

1 ex hördes sjunga i Skyttorpskogen 1-10/6 (IAG). En sällsynt men årligen förekommande fågel i kommunen. Ett häckningsfynd finns från mitten på 1960-talet i dåvarande "Norrstöskogen" (Harald Wedérus muntl.). Det finns flera lämpliga biotoper i trakten varför nya häckningsfynd mycket väl kan göras.

Skäggenes

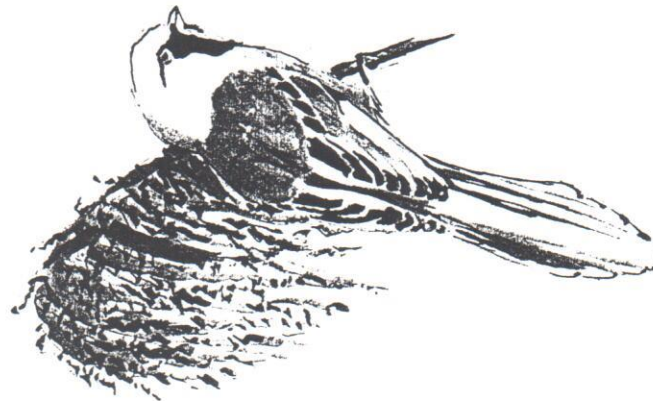
Mycket väntade var de tre skäggenesar som sågs i södra bladvassruggen i Västersjön 6/10 (RLK, AFM). Det är första fyndet av arten i kommunen. Skäggenesarna hade mycket stor häckningsframgång i Mälarens vassvikar och förekom där i tusental under hösten.

Varfågel

44 fynd har rapporterats, varav ett majfynd. 1 ex vid Stormossen 2/5 (SLN). Tidigaste höstfynd är 1 ex vid Gnien 19/9 (KLL).

Nötkråka

Bra förekomst av hasselnötter under hösten innebar många nötkråkefynd. Notbart är 7 ex vid Dalbacken 31/8 (AFM, RLK) samt 6 ex sträckande vid St Morsjön 29/9 (AFM). Som vanligt finns fynd i skogsområdet öster om Gammelby under häckningstid (LKN). När hittas första häckningen?

Skäggenes

Smalnåbbad nötkråka

1 ex sågs vid Högbo 22/9 (SLN). Denna österifrån kommande nötkråke-ras har iakttagits vid åtta tillfällen tidigare i trakten. Senast var 1985, då den sågs vid Ulvsbomuren och Tåkten vid Högbyn.

De sex sträckande nötkråkorna vid St Morsjön 29/9 var troligtvis också den smalnåbbade. För att skilja raserna åt måste man vara mycket nära fåglarna. Fyndet har ännu inte granskats av lokala rapportkommittén.

Nötkråka

Råka

11 fynd, varav ett vinterfynd. 1 ex vid Gnien 6/1 (SLN). Det 3:e vinterfyndet i kommunen, de två första var året innan. 7 vårfynd och 2 höstfynd är fördelningen. Största flokken var 5 ex vid Turkesjön 2/4 (GLR). Höstfynden är båda från Lisjöängarna. 1 ex 18/8 (RLK) och 22-26/10 (MÅN, MKN).

Gniengranen 28 och 29/3 (SLN, LEN), 1 ex Åsenlund 27/4 (LEN). Hela 15 ex sågs på Sura bruksområde 21/11 (YPN) och 5 ex vid Gniengranen 5-7/12 (KLL, JPN). Igenväxningen av ängs- och åkermarker med åkertistel och kardborre innebär att antalet fynd av steglits kommer att öka.

Vinterhämppling

8 ex på Säterängen, Gnien 31/10 är enda fyndet under året (LEN). Artens uppträdande varierar stort mellan åren.

Bergfink

Väldiga ansamlingar av rastande bergfinkar förekom på stubbåkrar i trakten i slutet av april, tex minst 5000 ex vid Slussen i Ramnäs 20/4 (SLN).

Snösiska

1 ex vid Glåpenbadet 31/10 (RLK) och 2 ex vid Gnien 15/12 (RLK). Snöskorna sällskapar gärna med gråsiskeflockar, i år var det få och små gråsiskeflockar som gästade trakten. Därav endast två fynd av denna mycket långväga, norrifrån kommande art.

Steglits

10 fynd under året, bl a tre vårfynd och fyra vinterfynd. Vårfynden: 2 ex

Aktiviteter som varit

Sångsvankväll den 4 april 1992

Svanarnas trumpetande hördes på långt håll från Norrsjön. Vi smög fram mot stranden. Ett par hundra sångsvanar rastade i sjön. Deras snövita fjäderdräkt rastade mot den bruna fjolårsvassen. Två salskrakar simmade längs vasskanten. Både salskrakarna och sångsvanarna är på tillfällig visit här - på väg till sina häckplatser uppe i norr.

Man behöver inte åka till Hornborgsjön för att se tranor! Varje vår rastar tran-flockar här vid Lisjö. Denna gråmulna april dag såg vi ett 20-tal tranor som sökte föda på Lisjö ängar, tillsammans med sädgäss och grågäss. Flockar med ringduvor, kråkor och tofsvipor röde sig över gårderna. En ljunpipare rastade tillsammans med viporna. Efter en stunds kikarspaning upptäcker vi några helt svarta fåglar i kråkflocken - två råkor! Aprilvåren kan nog bjuda på ett bistert väder - men den bjuder ofta på många roliga fågelmöten!

Ingrid Åkerberg

Valborgsmäss i Sångkärrsbacken

Efter en blåsig dag blev det en mild och skön kväll med klar himmel. Brasan som utgjordes av ris och sly från backen tändes klockan 8 och brann somen fackla trots de senaste dagarnas regnande.

Allt eftersom kvällen framskred dök det upp folk från ställena runt Djupebo och deltog i klubbens vårfrande. Som mest var vi 33 personer.

Den traditionella sången framfördes i år av en damkör. Ganska snart började korvännerna få något lystet i blicken och när det mörknat var årets präktigaste glödbädd ett faktum. Oset av grillad kory i olika stadier låg länge kvar i nejden.

Grillningen var trots allt inte kvälens höjdpunkt för alla. Vi var tre lyckosamma som gjorde en liten vandring ner till sjön Djupen i mörkret. Där kunde vi njuta av en lågmäld men fulltonig grodkör och strax efter tio det vi hoppats på: dvärgbeckasin i spelflykt!

Maj Karsten

Lappspår

Upprädrer betydligt fåtaligare nu än under 1970- och 80-talen. 1 ex Gnien 28/4, 1 ex Lisjöviken 31/8 och återigen 1 ex vid Gnien 5/9 (SLN).

Ortolansparv

Endast två fynd. 1 ex vid Källmoraviken, Vågsjön 29/5 (MLD) och 1 ex Lisjöviken 18/7 (SLN). Fyndet vid Vågsjön är intressant, norrut i landet häckar nämligen ortolansparven på hyggen. Skall den återkomma som häckfågel hos oss och då i sådan miljö? "Ortolanen" häckar i trädungar i jordbrukslandskapet. Senast kända häckning är från 1987.

Stenknäck

3 ex Bruksparken, Sura 13/6 och 2 ex 15/6 (SLN). Stenknäck häckar troligen i något parkområde i Surahammar eller Västsura av senaste årens observationer att döma.

Signaturlista:

ABN=Alf Backerman, AFM=Anders Frohm, AHM=Arne Hedström, APN=Arne Persson, BBS=Birgit Bergius, BÅO=Bert-Åke Ohlsson, GLR=Gudrun Lager, HET=Hans-Erik Lundqvist, HÅJ=Håkan Johansson, IÅG=Ingrid Åkerberg, JPN=Jan Pettersson, JÖG=Jan Österberg, KGJ=Karl-Gunnar Johnson, KLL=Kim Lill, LEN=Lennart Eriksson, LHM=Lillebror Hammarström, LKN=Lennart Karlsson, MBS=Martin Bergius, MED=Magnus Eklund, MKN=Maj Karsten, MLI=Mikael Läppilampi, MÅN=Magnus Åhlén, PAH=Per-Arne Hedström, RLK=Ralf Lundmark, RST=Robert Ström, SLN=Sören Larsson, TSM=Tom Sävström, UCN=Ulf Carlsson, YPN=Yngve Pettersson.

Tallbit

3 ex Stingsberget 12/1 (RLK), 14 ex Rövallsmossen 19/1 (RLK) och 1 ex Gnien 1/3 (KLL). Även i december 1990 sågs några flockar varför det var en mindre invasion igång förra hösten/vintern. Senast det var en stor invasion var 1974.